מכלל דתנא קמא כתיבה וקבלה בעי. ובקבלה גרידא מצי למימר נחת רוח עשיתי לבעלי ואם תאמר מנא ליה דבעי תרוייהו דלמא דבכתיבה גרידא סגי וי"ל דאם כן מאי אע"פ דקאמר ר' יוסי דמשמע שבא להקל על דברי תנא קמא דהא קבלה עדיפא מכתיבה וא"כ רבי יוסי מחמיר טפי אלא ודאי מ"ק תרוייהו בעי וקשה דאי קבלה עדיפא מכתיבה אמאי איצטריך ר' יהודה למימר היתה שם ולא קבלה כיון דאמר קבלה ולא היתה שם ורשב"ם נמי שפירש דרב נחמן כשמואל אלא שמואל אליבא דרבנן ורב נחמן אליבא דר' יוסי קאמר דמהניא כתיבה לחודה בלא קבלה אם כן אמאי נקט רבי יוסי קבלה אע"פ שלא כתב לה הוה ליה למימר כתב לה אף על פי שלא קבלה דהוי חידוש יותר ואי הוה אמר דכתיבה וקבלה שוין הן הוה אתי שפיר ודייק (פ) תנא קמא כתיבה וקבלה בעי דאי מהניא כתיבה גרידא מאי אף על פי דקאמר רבי יוסי דמשמע דאתא להקל הלא הן שוין:

עיליתא

(ו) ומקולי כתובה שנו כאן תנן (ז) ר' יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה אבדה כתובתה מכלל דת"ק סבר כתיבה וקבלה בעי וכי תימא כולה ר' יוסי היא והא תניא אמר רבי יהודה אימתי שהיתה שם וקבלה עליה אבל היתה שם ולא קבלה עליה קבלה עליה ולא היתה שם לא אבדה כתובתה תיובתא דכולהו תיובתא אמר ליה רבא לרב נחמן הא רב הא שמואל הא ר' יוסי בר' חנינא מר מאי סבירא ליה א"ל שאני אומר איכון שעשאה שותף בין הבנים אבדה כתובתה איתמר נמי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן כיון שעשאה שותף בין הבנים אבדה כתובתה בעי רבא בבריא היאך מי אמרינן בשכיב מרע הוא דידעה דלית ליה וקמחלה אבל בבריא סברה הדר קני או דלמא השתא מיהת לית ליה תיקו ההוא דאמר להו פלגא לברת ופלגא לברת ותילתא לאיתת בפירי איקלע רב נחמן לסורא עול לגבי רב חסדא אמר ליה כי האי גוונא מאי אמר ליה הכי אמר שמואל אפילו לא הקנה לה אלא דקל אחד לפירותיו אבדה כתובתה אמר ליה אימור דאמר שמואל התם דאקני לה בגופה דארעא הכא פירא (ח) הוא אמר ליה דמטלטלי קא אמרת (ט) מטלטלי ודאי לא קא אמינא ההוא דאמר להו תלתא לברת ותלתא לברת ותלתא לאיתת שכיבא חדא מבנתיה סבר רב פפי למימר לא שקלא אלא תלתא אמר

ומקולי כתובה שנו כאן. אכולהו קאי דשאר בעלי חובין לא אבדו בכך עד שיאמרו בפירוש אנו מוחלין השעבוד שעל הנכסים הללו אבל בכתובה הקלו דלמקילו גבה נמי לענין זיבורית וכדמפרש טעמא בכתובות (דף פו.) דיותר משהאיש רוצה ליתן אשה רוצה ליטול דיתמא לה בכל דהו כדרש לקיש טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו אבל שאר בעל חוב שעושה טובה לוה לא מקילינן גביה דבשביל שהוא עושה טובה אין לו לאבד כחנם: ה"ג **תנן רבי יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה אבדה כתובתה.** וסיפא דהך היא נמס' פאה. כתב לה אע"פ שלא קיבלה לא גרסינן. קבלה עליה שמחלה להם השעבוד בפירוש: **מכלל.** דשמעיה רבי יוסי לת"ק דבעי קבלה גמורה עם הכתיבה ולאם איתא דכתיבה לחוד קאמר הכי הוה ליה לרבי יוסי למימר אף על פי שכתב לה לא אבדה כתובה אלא אם כן קיבלה עליה וקשיא לכל הני דלעיל דמוקי למילתיה בשותקת שלא נתרלית בפירוש דהכי הוה ליה לתרוצי הכא במאי עסקינן בשקיבלה עם הכתיבה דיקא נמי דקתני סיפא רבי יוסי אומר כו': **וכי תימא כולה ר' יוסי היא.** ואשמעינן רישא דבכתיבת קרקע כל שהוא לחוד אבדה כתובתה ואשמועי' נמי בסיפא דאם קבלה אע"פ שלא כתב לה אבדה כתובה דאו הא או הא בעי ומשום דבכתיבה לחוד מיירי רישא איצטריכו לתרוצי מה שתירצו:

אמר רבי יהודה אימתי כו'. דברי תנא קמא אתא רבי יהודה לפרושי בברייתא היכי דמי האי כתב לה קרקע כל שהוא דקאמר ת"ק אבדה כתובתה ומוקי לה ר' יהודה בדאיכא קבלה והיתה שם בשעה שחלק לבניו דכיון דהיתה שם וקיבלה חזקה אין אדם רוצה שנותנין ממונו בפניו ומחזיק את המתנה לקיימה אא"כ עושה בלב שלם וכדאמר בסנהדרין (דף כה.) אימתי דרבי יהודה לפרש דברי חכמים: **אבל היתה שם ולא קיבלה עליה.** אלא היתה שותקת: **קיבלה עליה ולא היתה שם.** מצי' למימר נחת רוח עשיתי לבעלי. אלמא מדרבי יהודה שמעינן דת"ק כתיבה וקבלה בעי: **שותף בין הבנים.** שכתב לה נמי קרקע כל שהוא מחלה ולא מצרכינן לכל הנך כחות דאמרי הנך אמוראי לעיל אלא בכתיבה בעלמא אבדה כר' יוסי דסגי לה בחדא או קבלה או כתיבה. ומצאתי בתשובות רבינו שלמה זקני ז"ל דרב נחמן קאי בשיטת שמואל רבו דאוקמה [ע"אל] במחלק לפניה והיא שותקת ואע"ג דאותביניה לעיל ה"מ משום דת"ק קבלה נמי בעי מיהו לרבי יוסי דסבר דסגי ליה בחדא בכתיבה בלא קבלה איכא למיפרך נמי כדלעיל משום דכתב לה קרקע כל שהוא אבדה כתובתה וצריך לשנויי לרבי יוסי במחלק לפניה והיא שותקת ורב נחמן כר' יוסי ס"ל דסגי ליה או בכתיבה או בקבלה וכיון דמחלק לפניה והיא שותקת לפיכך מוחלת שהרי עשאה שותף לחלקה חלק בפני עצמה בין הבנים ומיגו דחשיבא ליה כאחד מבניו לחלק נמי לה חלק כמו שמחלק לבניו מתרלה לו ומוחלת השעבוד מן הנכסים ורב נחמן לפרש טעם לדברי שמואל אתא: **בבריא היאך.** בריא שכתב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא ועשאה שותף בין הבנים מי אבדה כתובתה או לא מי אמרינן בשכ"מ הוא דאבדה שעבוד כתובתה שעל הנכסים הללו דהא ידעה דלית ליה נכסים יותר וגם לא יהיו לו עוד שהרי ימות והלכך הוה לה לערער במתנה זו וכיון דשתקה ודאי נתרלית וקנו אבל בבריא לפיכך שותקת סברה הדר קני בעלי נכסים היום או למחר ואגבה מהם כדכתיב בשטר הכתובה ודעתיד אנא למיקני ומה לי להכעיסו עכשיו עד שאראה אם יקנה עוד נכסים וכיון דמשום הכי שתקה לא אבדה שעבוד כתובתה מהני נכסי ומטרוף מהן היום או למחר: **או דלמא השתא מיהא הא ליה ליה.** ולא מסקא אדעתה דלמא הדר קני וכיון דלא מסקא אדעתה היה לה למחות אנא ודאי מדאיסתיקא אודיא ליה ונתרלית וגמרה ומחלה להו שעבודה ומיהו אם יבואו לו נכסים היום ולמחר מגבה מהן כדלקמן (קנג.) שהרי חוב כתובתה לא מחלה אלא שעבוד כל הני נכסים שנתן לבניו מחלה ואהני מחילה דידה דלא מטרוף עוד מהן כן נראה בעיני ועיקר דרבא פשיטא ליה דאילו קני נכסים גביא מייהיו כדלקמן. ואית דמפרשי דמבעיא (ג) אי גביא מנכסים דקני למחר או לא וטעות דמילתא דמיפשטא לקמן [שם] לרב כהנא ולאו אורחא דגמרא למימר תיקו והכי הוה ליה למימר מילתא דמבעיא ליה לרבא פשיטא ליה לרב כהנא דהכוא דאמר להו מילתא לברת כו' כדלקמן דכה"ג אמר בפ' הגוזל עליס (ב"ק קה:) בעי רבא נשבע עליו מהו מי אמרי' כו' מילתא דמיבעיא ליה לרבא פשיטא ליה לרבה דאמר רבה שורי גנבת כו': **הכוא.** שכיב מרע: **דאמר להו פלגא לברת כו'.** שתי בנות היו וחלק להן כל נכסיו מקרקעי ומילתא דפירי נתן לאשתו. קס"ד השתא פירות מחוברין ולקמיה מוקי לה בתלושין: **כה"ג.** דלא כתב לאשתו קרקע כל שהוא אלא פירות מאי מי מחלה שעבוד שיש לה על הנהו מקרקעי בשביל שעשאה שותף בין הבנות בחלוקת הפירות שהבנות נטלו שני חלקים והיא חלק שלישי או לא הוחיל ולא עשאה שותף בגוף הקרקע ומחזור ומטרוף מותר הכתובה מן הבנות ומיהו כל כתובתה לא מחזור ומטרוף דהני פירות חשבינן לה בכתובתה כדאמרינן לקמן בפירקין (דף קלח.) תנו מאתים זוז לפלונית אשתי כראוי לה נוטלתן ואת כתובתה ומפרשינן התם דמשום לישנא יתירא דקאמר כראוי לה נוטלתן לבד כתובתה אבל לא אמר כראוי לה ידה על העליונה שאם אותן מאתים הוו יותר נוטלתן בכתובתה ואם כתובתה יתירה נוטלת כתובתה בין הכל: **אלא דקל אחד.** לאכול פירותיו עד שייבש האילן ושוב אין לה בקרקע כלום והיינו דבר שבא לעולם אפי' לרבנן דפליגי אדר"מ דהא אקני לה בגוף האילן: **אבדה כתובתה.** שהרי עשאה שותף בין הבנים בקרקע דהא יניקת קרקע אקני לה וה"ה לפירות מחוברין והאי דקאמר אילן לפירותיו לא למעט פירות מחוברין בלא אילן אלא רבותא הוא דאע"ג דגוף האילן אינו שלה לכשיבש והשתא ליתא ביה פרי אפ"ה בקרקע דמי וכ"ש היכא דאקני לה פירות גופייהו שגדלו כבר ומחוברין לקרקע: **והכא פירא בעלמא** (ד). **דהא פירות תלושין מיבעי לן: מטלטלי לא קאמינא.** דאבדה בכך דודאי לא אבדה כתובתה דלא תשיבי לה ומתני' קתני קרקע כל שהוא ולא מטלטלי אבל הייתי סבור דמחוברין בעית מינאי: **הכוא.** ס"מ: **דאמר להו תילתא לברת ותילתא לבתי השניה ותילתא לאשתי.** דהיינו עשאה שותף בין הבנות ומן הדין אבדה כתובתה מהני תרי תילתי שנתן האב לבנות שהרי מחלה להו שעבודה ולא מטרוף עוד מחוב כתובתה כלום אלא אם כן יקנה בעלה נכסים אחרים אחרי כן שהרי מנכסים הבאים לא מחלה שעבוד שלה ואיתרמי מילתא דלא קנה נכסים אחרים אלא מהני נכסים עצמן חזר וקנה דשכיבא חדא מבנתא בחייו וחזר וירשה שהאב יורש את בתו: **סבר רב פפי למימר.** לית לה לאיתתא אלא תילתא דיהב לה בעלה דמהא תילתא דחזר וקנה לית לה מידי שהרי לא ממקום אחר בא לידו אלא מאותן נכסים עצמן של בנות שכבר מחלה האשה שעבודה עליהם והלכך לא הדרי משעבדי לה:

ח"ל

עין משפט נר מצוה

קינ א ב ג מיי' פ"ו מהל' זכייה ומתנה הל' ט ועי' במ"מ פמג עשין פב טוש"ע חה"ע סי' קו סעיף ח:

קיד ד מיי' שם הלכה י טוש"ע שם ס"ב:

רבינו גרשום

ומקולי כתובה שנו כאן. דכולהו הני תנאי מקילין בכתובה וכולהו הני תנאי שברי אע"ג דלא קבלה עליה קבול גמור אותה קרקע אפי' הכי אבדה כתובתה: מכלל דת"ק סבר כתיבה וקבלה מעליא בעי וכי תימא כולה. הא משנה דתנן התם ר' יוסי היא ומשום הכי דסגי בקבלה כל שהוא: והתניא א"ר יהודה אימתי. אבדה כתובתה בזמן שהיתה שם וקבלה עליה כו'. אלמא דלאו כולה ר' יוסי היא ואתי הדר קושין לדזכתה דאמרי' לעיל מכלל דת"ק כתיבה וקבלה מעליא בעי וקשיא לכולהו דאמרי דלא בעינן קבלה מעליא לדברי הכל: כיון שעשאה שותף בין הבנים. דבהדי כתיבה נכסיו לבניו כתב לה קרקע כל שהוא וקבלה עליה אבדה כתובתה: בעי רבא בבריא. אי כתב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא מהו. מי אמרינן שכיב מרע הוא דידעה דלית ליה נכסים אחרים לחוד מההיא קרקע קא מחלה על אותו קרקע אבל דבריא לא מחלה דסברה הדר קני נכסים אחרים ומצינא למגבא כולה מיניה או מיורשין. או דלמא השתא מיהת הא לית נכסים ומחלה מכל וכל תיקו: ההוא דהוה אמר תרתי ברתא אית לי ואמר פלגא מנכסי לחדא ברתא ופלגא לאידך ותילתא לאיתתא בפרי כי האי גוונא מאי. מי אמרינן הואיל דלא יהיב לה בגוף של קרקע לא אבדה כתובתה או דלמא לא שנא: מי דמי התם היכא דהוא הקנה לה דקל חד לפירותיו מקנה לה בגופא דארעא דהא דקל כגופא דארעא הוא הכא תילתא לאיתת בפירי פירא בעלמא הוא (ח) כלומר מטלטלי לא אמינא דודאי לא איבדה כתובתה: תלתא. בריא הוה תלתא לברת תלתא לברת. היא מחלן לזן גוף הקרקע: שכיבא חדא רב אפא למימר. לית להא איתתא אלא דמעיקרא אע"ג דהדר קנה בעלה שירש

(ח) גראה דל"ל אמר ליה מעלטלי לא אמינא וכו'.

מסורת הש"ס

(ו) [כתובות קי: כתובות נב:]. (ז) פאה פ"נ מ"ז.

הגהות הב"ח

(א) נב' הכא פירא בעלמא הוא: (ב) שם מטלטלי ודאי. נ"ב עי' פ' מי שמת דף ק"נ: (ג) רשב"ם ד"ה אי דלמא וכו' דמיבעיא ליה אי: (ד) ד"ה והכא פירא בעלמא הוא דהא: (ה) תוס' ד"ה מכלל וכו' ודייק דתנא קמא:

מוסף רש"י

ומקולי כתובה שנו כאן. כאן הקלו בכתובה חו אמת מקולי כתובה (כתובות קי: בכורות נב.).

מסורת הש"ס

א) [יבמות לא. כתובות יט.]. ב) [עי' תוס' כתובות מט: ד"ה הוא ותשמו], ג) לעיל קכט:, ד) [נ"ל אחר ד"ה לדברי].

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכי נמי קתמינא: (ב) שם שאין זה לשון מתנה: (ג) רשב"ם ד"ה אמר רב הוא שכיב מרע כו' כנ"ל ומיהת שאמר נמתק: (ד) ד"ה לדברי ר' יוחנן כו' לעיל. נ"ב דף קכ"ט ע"ב:

מוסף רש"י

גנבי גנובי למה לך. מתגנב אתה לומר דברך בלשון שלא נחלקו בו חימיד והמרובים כדי שלא יבטלו את דברך דאמרת דימיחלה (כתובות י"ט). אימא הלכה כר' יוחנן בן ברוקה. ולא מקוקו לה כמילתא בתמיה (שם). לדברי ר' יוחנן בן ברוקה. דס"ל דאב יכול להורים בלשון ירושה לאחד מבניו כל נכסיו, אם אמר לאחד מהם נכסי לך, כדמפרש לקמיה, והלשון ראוי ליורשו ולא פירש לא לשון מתנה, אין לשני במקום הראשון אי העותן במאי דאמר נכסי לך, הואיל וחזי לירש כל הנכסים מן התורה אם ירצה מבין, ויורשה הוא לאחי דאמר נכסי לך, דלשון אינו יכול להפסיקה, דאין ירושה לאחיו, ודוקא לר' יוחנן בן ברוקה, אבל לרבנן כיון דאינו יכול להרבות ירושה לה יותר מזה בלשון ירושה כלל, ודאי מאי דאמר נכסי לך לדאשון לשון מתנה הוא ויכול להפסיקה וקנה שלשי (לעיל קכט:).

מ"ל רב כהנא אילו. קנה נכסים אחריס בתר הכי לית לה לאשה בתמיה הא ודאי אית לה דהכי דמחלה שעבודה לבעל שעשאה שותף ביניהן חוב כתובתה מיהא לא מחלה שאם תמצא מקום לטרוף כגון שיקנה נכסים טורפת מהם וכדכתב ודעתיד אנא למיקני שנכסים שנכסים לבעל יתעבדו לה וכיון דאילו הדר קני מאחר או ממורישיו אית לה לאשה השתא נמי כי נפלו לו מאותן נכסים עצמן אית לה דמה לי אותן נכסים עצמן מה לי אחריס שאם נתרצית להקנות המתנה לבעל ולמחול להם שעבודה לבעלה מיהא לא מחלה מידי אם תמצא מקום לגבות וכן הלכה: **ההוא דפלגינהו.** כל נכסיו חילק לבניו ולאשתו ובצוואת שכיב מרע דהיינו עשאה שותף בין הבנים אלא שאייר דקל אחד שלא פירש למי: **סבר רבינא למימר ליה לה.** ממותר כתובה אלא ההוא דיקלא דהא אי לא שייר דיקלא אבדה כתובתה מן הבנים שמחלה להם שעבודה משום דנעשית שותף ביניהן והשתא נמי זכו הבנים והיא תטרוף את הדקל: **מ"ל רב יימר לרבינא אי ליה לה.** כתובתה מחלק הבנים משום דידעה דלית ליה נכסים אחריני ומחלה להו בשביל שעשאה שותף ביניהם ס"ה דיקלא נמי לית לה דהא ידעת ליה להאי דקל ומחלה להו ליורשיו דכל כתובתה מחלה מהני נכסים דאית ליה משום דעשאה שותף דמה לי למחול שעבודה מאותן שחלק לבנים ומה לי מן אותו דקל שלא חלק אלא מאי אית לן למימר מאיזה טעם נחתא אדקל לטרוף ממנו היינו משום דלא מחלה כתובתה שהרי הניח לה מקום קנא לגבות הימנו כגון האי דקל שלא רצה לחלוק לבניו ומגו דנחתא אדקל נחתא נמי אחלק הבנים דהאי דשתקה ולא ערערה היינו לפי שהיה מניח לה הדקל וסברה למה אערער עכשיו עד אשר אמות ב"ד את הדקל ואטרפנו והדר אערער על הבנים ואטרוף מהן המותר דלא הויא שתיקה דידה מחילה אלא היכא דמחלק כל הנכסים ולא שביק לה מידי דמשום האי טעמא מספקא לן לעיל (דף קלב:) גבי בריא דלמא כיון דאיכא לימיר הדר קני סברה למה אערער עכשיו עד אשר אראה אם אמצא מקום לגבות מלד אחר וכיון דמשום הכי שתקה לא הויא שתיקותה הודאה אלא תלויה ועומדת אם תערער על אלו אם לאו והו"ג כיון דשבק לה מידי למיטרף להכי שתקה ואח"כ תצעוק על המותר. והשתא שמעינן מהכא דשכיב מרע הכותב כל נכסיו או מחלק לבניו בפני אשתו וגם לה נתן קרקע כל שהוא ושתקה ולא ערערה והוא הדין אם כתב כל נכסיו לאחריס בפניה ולה כתב קרקע כל שהוא קנו שהרי מחלה להן שעבודה ולא תטרוף מהן כרב נחמן דאמר [קלב:] הואיל ועשאה שותף בין הבנים אבדה כתובתה דנעשאה שותף תליא מילתא ל"ש עם בניו ול"ש עם אחריס. והנ"מ כשחלק כל נכסיו לאשתו וליורשיו אבל שייר אפילו דקל אחד דהיינו קרקע כל שהוא אלא פירש למי מגו דהדרא אדיקלא הדרא ונחתא למגבי מכולהו נכסי ולא מחלה מידי. ודוקא בשכתב לה קרקע כל שהוא אבל אם נתן לה מטלטלים ולא קרקע לא מקריא שותף בין הבנים ולא מחלה מידי ונחתא אכולהו נכסי כדאמר רב נחמן [שם] מטלטלי לא קאמרי'. וה"מ דאבדה כתובתה מהנהו נכסי שכתב לבניו אבל אי הדר בתר הכי וקני נכסי אחריני ואפי' מהנהו נכסי עצמן שחלק לבניו כגון שמת אחד מבניו בחייו הדרא וגבית מייניה מותר כתובתה שכך כתב לה דעתיד אנא למיקני. ודוקא שכיב מרע דאמרן לעיל אבל בריא שחלק נכסיו לבניו וכתב גם לה קרקע כל שהוא הא איצעיא ליה לרבא [שם] אי מחלה להו שעבודה שעל אותן נכסים אם לאו ואוקימנא בתיקו והלכך כיון דמספקא לן אמרינן המוציא מחבירו הרשאה אשה עליה להביא הראיה דבכל דין תיקו מאן דתפיס תפיס ומיהו אי הדר קני אית לה: **אמר רב הונא שכיב מרע** (ג) **שאמר כו'.** משום דאליבא דר' יוחנן בן ברוקה מיירי דלקמן נקיט שכיב מרע דהא בבריא מיבעיא לן לעיל [קלא.] אי מיירי ביה ר' יוחנן בן ברוקה אי לא: **שכתב כל נכסיו.** סתם ולא פירש לא לשון מתנה ולא לשון ירושה אלא סתמא נכסי לפלוני: **רואין אם.** אותו מקבל מתנה ראוי ליורשו כגון בן בין הבנים נוטלן בתורת ירושה כר' יוחנן בן ברוקה [לעיל קל.] דכיון דראוי ליורשו מסתמא להורים לו נתכוין הואיל ולא פירש לשון מתנה אבל גבי ירושה א"ל לפרש דממילא קא ירית אלכך כל היכא דאיכא לאוקומה בירושה דתפסה מן התורה לא מקני ליה מסתמא במתנה למיעקר נחלה דאורייתא: **ואם לאו.** דאיתו ראוי לירש בעל כרחך נכסי נתונין לפלוני קאמר דאין אדם מוציא דבריו בטלין מפיו ולמתנה איכוין ולא ליורשה ולכך נוטלן משום מתנה. ולקמן מפרש מאי נפקא לן מינה אם נוטלן משום ירושה או משום מתנה: **גנבא גנובי למה לך.** לסתום דבריך ולמימר רואין כו': **אי סבירא לך כר' יוחנן בן ברוקה.** דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין ולפיכך אתה אומר רואין אם לראוי ליורשו כו' אימא בהדיא דהלכתא כוותיה ולא תסתיר דברך לומר כר' יוחנן בן ברוקה בענין שלא יביאו בני אדם: **דלמא כי הא אמרת.** כל זה אמר ליה רב נחמן לרב הונא שמא אתה לא לכך נתכוונת לומר דבריך בסתם ולהשמיענו כר' יוחנן אלא עובדא הכי הוה בסתם כדמפרש ואזיל ועיקר דבריך באת להשמיענו חילוק בין נטילה משום מתנה לנטילה משום ירושה כדמפרש ואזיל ואגב אורחך מיהא שמעינן דסבירא לך כר' יוחנן ומיהו עיקר שיטה זו שתפסת לא לכך באתה דא"כ היה לך לומר בפירוש הלכה כר' יוחנן בן ברוקה: **דהוה קא שכיב.** היה נפטר לבית עולמו: **אלא למאן.** כלומר מאן קא שקיל נכסי אלא הוא והוי כמאן דא"ל נכסי לך והיינו שכתב דקאמרת דמה לי כתב מה לי אמר: **ואמרת לן עלה.** דמכל מקום שקיל מיהו אם קרובו וראוי ליורשו הוי ירושה ואי לאו הוי מתנה דאלא עובדא הכי הוה בסתם כדמפרש ואזיל ועיקר דבריך באת להשמיענו חילוק בין נטילה משום מתנה לנטילה משום ירושה כדמפרש ואזיל ומ

עיליתא דדינרי. נראה לר"ת דאין לפרש עיליתא עליה ממש וגחמת קאמר כי ההיא דתליסר גמלי ספיקי דעריפות (מולין לה:) כמו שפי' בקונטרס התם דמדקאמר הוא הכנים שם ש"מ דלא גחמת קאמר אלא דוקא לכך נראה לו עיליתא כלי שטוחים בו יין ושמן כדאמרינן בכילד מעברין (עירובין דף נג: ושם ד"ה עלת) עלת נקפת בכד [ט]: **ולא** תשיימה את דאמירה לגבוה כו'. ופ"ת הא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף כט. ושם) משך הקדש במאתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה נותן מאתים דלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש דמן ההדיוט קונה כיון שמשך והשתא אפי' לא משך נמי כיון שאמר לפדותו במאתים דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט ויש לומר דהתם היינו טעמא שאינו מתחייב מאתים באמירה משום דלא אמר לתת כלום להקדש ואין כאן נדר כי לא אמר לקנות רק שזה בשוה אצל אם ויתר כלום משלו להקדש לריך לקיים דאמירה לגבוה כו' [פ]:

בא עליו שמאי במקלו ותרמילו כו'. נראה לרשב"ם דהכוא גברא דכתב נכסיו ליהונתן בן עוזיאל הדיר נכסיו מבנו [ד] בחייו ובמותו והיה סבור שמאי שנתן ליהונתן ע"מ שיתן לבניו והיה סבור שהחזיר הכל ועל כן בא עליו לומר שע"י מתנה זו לא הותרו בהן הכנים כמו מעשה דבית חורון שלא הותר האב ע"י מתנת הבן והשיב לו יהונתן אינו כמו שאתה סבור דהתם לא היתה מתנה גמורה אבל זו מתנה גמורה למכור ולהקדיש וכן משמע בירושלמי בנדרים דקאמר יהונתן בן עוזיאל הדירו אביו מנכסיו עמד וכתבו לשמאי מה עשה שמאי מכר מקצתם והקדיש מקצתם ונתן לו את השאר אמר כל מי שיבא ויערער על מתנה הזאת יוצא מן הלקוחות ומיד ההקדש ואמר כך יוצא מיד זה ושמא זה המעשה עצמו היה והירושלמי מהפך לה: כל

ההוא דאמר ליה לחבריה נכסי לך ואחריך לפלוני וראשון ראוי ליורשו הוה שכיב ראשון אתא שני קא תבע סבר רב עיליש קמיה דרבא למימר שני נמי שקיל א"ל דיינו דחצצתא הכי דייני לאו היינו דשלח רב אחא בר רב עויא אכסיף קרי עליה [1]אני ה' [ו]בעתה אחישנה: **מתני'** [א]הכותב את נכסיו לאחרים והניח את בניו מה שעשה עשוי אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו רשב"ג אומר אם לא היו בניו נוהגים כשורה זכור לטוב: **גמ'** איבעיא להו מי פליגי רבנן עליה דרשב"ג או לא ת"ש דיוסף בן יועזר היה לו בן שלא היה נוהג כשורה הוה ליה עיליתא דדינרי קם אקדשה אזיל נסיב בת [2]גאדיל כלילי דינאי מלכא אולידה דביתהו זבין לה ביניתא קרעה אשכח בה מרגליתא אמרה ליה לא תמטייה למלכא דשקלי לה מינך בדמי קלילי זיל אמטייה לגבי גזברי [3]ולא תשיימה את [ג]דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט אלא לשיימוה אינהו אמטייה שמוה בתליסרי עליאתא דדינרי אמרי ליה שבע איכא שית ליכא אמר להו שבע הבו לי שית הרי הן מוקדשות לשמים עמדו וכתבו יוסף בן יועזר הכנים אחת ובנו הכנים שש ואיכא דאמרי יוסף בן יועזר הכנים אחת ובנו הוציא שבע מדקא אמרי הכנים מכלל דשפיר עבד אדרבה מדקא אמרי הוציא מכלל דלאו שפיר עבד [ד]אלא מהא ליכא למשמע מינה מאי הוי עלה ת"ש [ה]דאמר ליה שמואל לרב יהודה [ו]שיננא [ז]לא תיהוי בי עבורי אחסנתא ואפילו מברא בישא לברא טבא וכ"ש מברא לברתא ת"ר מעשה באדם אחד שלא היו בניו נוהגין כשורה עמד וכתב נכסיו ליונתן בן עוזיאל מה עשה יונתן בן עוזיאל מכר שליש והקדיש שליש והחזיר לבניו שליש בא עליו שמאי במקלו ותרמילו א"ל שמאי אם אתה יכול להוציא את מה שמכרתי ומה שהקדשתי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי אם

שמים הוא ולא יצוש אותה בזול: **שבע איכא.** מן הי"ג יש שבע להקדש אבל השש אינן: **הרי הן מוקדשות.** כלומר מה ששוה האבן יותר אני מקדיש ממנה לגבוה: **עמדו וכתבו.** נראה בעיני שהיו כותבין חשבונות של הקדש כמה מכניסין וכמה מוציאין ומיהו מלשון שכתבו דייקינן ואיכא למימר נמי דלמילף מינה כתבו כן: **הכנים אחת.** חדא עיליתא דדינרי ובנו שהיה סבור שלא יהוג כשורה הקדיש שש עליות שזכות אביו שהקדיש אחת בשביל שלא היה בנו נוהג כשורה גרס לבנו שהוכשר להקדיש שש. ומהכא דייקינן לקמן מכלל דשפיר עבד יוסף בן יועזר אלמא לא פליגי רבנן עליה דהא עמדו וכתבו קתני דהיינו כל חכמי הדור: **איכא דאמרי.** לגמלי ובנו הוציא שבע שלא היה לו לקבל כל (כך) ממון ההקדש להתרוקן מכל וכל והיה לו להניח בהקדש שמים או אחת אך הוא גלה דעתו שאם היו כל השש עשרה עליות בהקדש היה נוטל את כולן: וקדייק **מדקאני.** בריש ובנו הכנים שש שמשמע את הבן מכלל דהאב שפיר עבד כרבן שמעון וכדפרישית. ולאיכא דאמרי לא מסיק השתא אדעתיה ואורחיה דגמרא לאתויי ראיה בכל דוכתא מריש ומהדר ליה מסיפא: **אדרבה.** לאיכא דאמרי איכא למידק דרבנן פליגי עליה מדכתבו [ב] כן ובנו הוצא הכי קאמר לפי שיוסף בן יועזר הכנים אחד שלא כדין שלא היה לו להקדיש כל נכסיו כרבנן דפליגי על ר"ש לפיכך נתגלגלה חובה והוצא בנו שבע שריקן כל אוצרות הקדש: **אלא מהא ליכא למשמע מינה.** דהא תנאי היא דפליגי בהכי תנא דרישא ס"ל דלא פליגי ותנא דא"ד ס"ל דפליגי הלכך אין אמתן נסמוך: **ת"ש דא"ל שמואל כו'.** אלמא פליגי רבנן עליה מדקאמר שמואל הכי דאי לא תימא הכי שמואל דאמר כמאן. והכי הלכתא כרבנן דקס שמואל כוותייהו. ואע"ג [ג] דא"ר יוחנן [ד] הלכה כרשב"ג בכ"מ במשנתנו חוץ מערב ולידן ולאיה אחרונה [ה] שמואל לית ליה הא כללא וגם רבא דקאמר במסכת ע"ז בפרק חמישי (דף סט:) הלכה כרשב"ג לית ליה נמי הא כללא. הלכך כל כללות שבגמרא כגון הלכה כסתם משנה [שבת מו.] הלכה כר"ע מחבירו [ו] כר' יוסי מחבירו [ז] כרשב"ג במשנתנו [ח] ר"מ ור' יהושע הלכה כר' יהושע ר' יהודה ור"ש הלכה כר' יהודה וכן ר"מ ור' יהודה הלכה כר"ש [ט] כולהו קי"ל הכי בר מהיכא דמפרש גמרא דלית הלכתא הכי: **כי עבורי אחסנתא.** מקום שמעביר אבד נחלה מן הראוי לה ואפילו להרבות לאחד ולמעט לאחד: ה"ג **וכ"ש מברא לברתא:** **מכר שליש.** לגרסו: **והקדיש שליש.** ואיכא למימר דלהכי מכר והקדיש מעיקרא כדי להודיע שמה שמחזיר לבניו משלו הוא מחזיר כדאחדר ליה לשמאי כדלקמן: **במקלו ובתרמילו.** כלומר להמוכה עמו על שעבר דברי המת שנתכוין לתת לו ע"מ שלא יהנו בניו מנכסיו דכמאן דא"ל הריני נותן לך נכסי ע"מ שתמכרם לגרכך דתהני בדמיהן ולא ע"מ שתתנם לבני דאיכא אומדן דעתא דלהכי יהיב ליה ואע"פ שלא פירש. והכי קאמר ליה שמאי ליהונתן חזרה שהחזרת לבניו אינה כלום דא"כ לא הוא מתנה והוי כמי שהפקיד לך נכסיו ע"מ שלא יהנו בהן בניו וחזור וקח אותן דקי"ל [גיטין טו.] מצוה לקיים דברי המת ושמאי היה טוענה במעשה דבית חורון דלקמן דקאמר לא נתתי לך את שלי על מנת שתקדישם לשמים ואמרו חכמים דלא הוא מתנה הוא

ועבר

עין משפט נר מצוה

קכ א מיי' פ"ו מהלכות נחלות הל' יא סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רפב:

קכא ב מיי' פ"ט מהל' מכירה הלכה ל טוש"ע י"ד סי' רנח סעיף יג:

קכב ג מיי' פ"ו מהל' נחלות הלכה יא סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רפב:

רבינו גרשום

שני נמי שקיל. כלומר דיחלוקו בין ראשון לשני: אמר ליה רבא דייני דחצצתא. שאין יודעין עיקר הדין אלא עושין פשרה ומחצצין ביניהן לזה חצי ולזה חצי דייני הכי. ולאו היינו דשלח רבא בר עולא אם ראשון ראוי ליורשו אין לשני במקום ראשון כלום: איכסיף. רב עיליש: קרא עליה. רבא: אני ה' בעתה אחישנה. כלומר אל תתבייש הואיל שלא בעשית עדיין מעשה כי בעתה של מעשה החשתי והקדמתי והזכרתיך: **פים'** והניח את בניו. שלא הוריש כלום אלא נתנן לאחרים כמתנה: מי פליגי רבנן עליה דרשב"ג. דאפילו אין נוהגין כשורה פליגי דאין רוח חכמים נוחה הימנו: בת גדיל כלילי. בתו של אותו שהיה מתקן כתרי דינאי ראשתו היתה חכמה הרבה. אמרה ליה זיל אמטייה לגזבר של בית המקדש דאיהו שמייה לך כמה הוא שוה ולא חשמייה את דאת שמייה בציר משומתתה ולא מצית למיהדר בך דאמרינן לגבוה קונה באמירה כמסירה להדיוט: אמרו ליה הגזברים שב. עיליתא דדנרי איכא השתא בלשכה ושית ליכא השתא דעדיין לא נגבו א"ל הואיל וליכא ליהוי מוקדשין. עמדו הגזברים וכתבו יוסף בן יועזר שהכניס אחת. שהקדיש עיליתא דדנרי אחת כדאמרן ובנו הכניס שית שהקדישן: ובנו הוציא שבע. מן הלשכה אותם שנתנו לו: מדאמר יוסף בן יועזר הכנים אחת מכלל דשפיר עבד. דהכניסן משום דבנו לא היה נוהג כשורה ובשביל אותו זכות שהכניס יצא ממנו בן שהכניס שש אלמא דלא פליגי רבנן אר' שמעון בן גמליאל: אדרבה מדקאמר. באידך לישנא בנו הוציא שש מכלל דלאו שפיר עבד אע"ג דלא היה נוהג כשורה שהקדישן דמשום עון שנטל מבני ירושתו והקדיש אירע לו שיצא ממנו בן שהוציא שבע אלמא דלאו שפיר עבד דהקדיש אביו: וכא עליו שמאי. הזקן במקלו ובתרמילו לקנתרו להתריס כנגדו על שהחזיר את השליש לבניו משום דאביו לא נתכוין אלא להבריח נכסים מבניו והשתא חזרה לבנים ועברת על דעת הנותן ונמצאי דמתנה שנתן לו אינה מתנה: אמר ליה. יונתן שמאי אם אתה יכול להוציא מה שמכרתי ומה שהקדשתי ולא משלי מכרתי והקדשתי הכי נמי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי דלא ממון שלי החזרתי להם אלא ממון של אביהם וא"כ הוא עברתי דאי על דברי הנותן

מסורת הש"ס

ה) [כלומר עדיין לא הגעת לטולאה בעתה המלאה. ערוך ערך חצצתא], ב) גי' הערוך גדיל, ג) קדושין נח: תמורה כט: כ"מ ו. [ע"ז סב. נדרים כט:] [תוס' קדושין פ"ז תוספתא ב"ק ת"ל תוספתא דערכין פ"ד], ד) [ברכות כה. וש"נ], ה) כתובות נג., ו) [ברכות לו. וש"ע עמ"ש מגיהה טו:], ז) בע"י: לך, ח) בע"י: כהן גדול, ט) [כתובות עז.], י) [עירובין מו:], כ) [שם], ל) [כתובות עז.], מ) [עירובין שם], נ) [וע"י רש"י ותוס' שבת קיט. ד"ה בתליסרי], ס) [וע"ע תוס' קדושין שם כט. ד"ה משכו ותוס' ב"מ מז. ד"ה ילפא],

תורה אור השלם

ו הִקָּטֵן יִהְיֶה לְאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם אֲנִי יְיָ בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּהּ:

ישעיהו ס כב

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה ת"ש. שמואל לית ליה הא כללא. עי' מאר שבע ריש הוריות ד"ה אמר שמואל:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה קנא וכו' לא נתת מקלה על ידן בדין שהרי: (ב) ד"ה אחרונה וכו' מדקתני ובנו כל"ל ותיבת כן נמחק: (ג) ד"ה מ"ש וכו' דא"ר יוחנן. נ"ב לקמן בדף קע"ד: (ד) תוס' ד"ה כא וכו' בחייו ובמותו. נ"ב דאל"כ יהיו זוכים לאחר מותו משום ירושה:

(ה) [כלומר עדיין לא הגעת לטולאה בעתה המלאה. ערוך ערך חצצתא], ב) גי' הערוך גדיל, ג) קדושין נח: תמורה כט: כ"מ ו. [ע"ז סב. נדרים כט:] [תוס' קדושין פ"ז תוספתא ב"ק ת"ל תוספתא דערכין פ"ד], ד) [ברכות כה. וש"נ], ה) כתובות נג., ו) [ברכות לו. וש"ע עמ"ש מגיהה טו:], ז) בע"י: לך, ח) בע"י: כהן גדול, ט) [כתובות עז.], י) [עירובין מו:], כ) [שם], ל) [כתובות עז.], מ) [עירובין שם], נ) [וע"י רש"י ותוס' שבת קיט. ד"ה בתליסרי], ס) [וע"ע תוס' קדושין שם כט. ד"ה משכו ותוס' ב"מ מז. ד"ה ילפא],

מסורת הש"ס

ועבר על דעת הנותן וגם ההקדש לא חל וה"ג כיון שעברת על דברי המת המתנה אינה מתנה והמחזיר אינה חוזרת כי המת דמתנה בטילה וגם ההקדש לא נתפס. ומיהו לא דמו להתם פרש"י בהדיא ואינן לפניך אלא ע"מ שיבא אביו ויאכל בו אבל הכא סתמא קיימא ליה ליונתן ולא פירש ע"מ שתהנה בהן אתה ולא בני הלוך לגמרי יהב ליה לעשות בה כרצונו והיינו דקאמר ליה כשם שאי אתה יכול להחזיר מה שמכרתי להתם מיהא מודית לי דהא ע"מ ליהנות אני בהן נתנם לי אי אתה יכול להחזיר מה שהחזרתי דבע"כ אין מתנה לאחרים דאם איני בעצמי איני יכול ליהנות בהן כדאמר גבי מעשה דבית חורון דאינתנה לו ליהנות ע"מ שלא יקדיש לא הוי מתנה כלל ה"נ אם איתא דלדעת כן עשה שלא יהא לי רשות ליתן לבניו או לכל מי שאראה א"כ גם אני לא אוכל למכור לאחרים או להקדיש אלא מאי אית לך למימר אמאי הוא מכירתי מכירה והקדשי הקדש משום דלא פירש מידי וה"נ גבי מזרה הא לא פירש מידי אבל גבי מעשה דבית חורון כיון דפירש פירש ואמאי לא הוה דייק מעיקרא אמכירה ואהקדש דמכר יהונתן והקדיש: **הניח עלי.** כמו הניח דברים כלפי מעלה (תענית דף כה.). כלומר השיבני דרך בזיון ונלאתי ומלאת בדיבותיה הוא: **וחוא סבור.** שאמר כדפרישית לעיל כן נראה בעיני. וי"מ דאיונתן קאי שמכר והקדיש אמלה ולא לה להחזיר לבניו ולא נהירא. ואיכא ספרים דכתב בהו ה"מעיקרא סבר: **והיה משיא אם בנו.** והיה חפץ לזמן את אביו לסעודתו: **ואינן לפניך.** ונמסקת בדרים [שם.] מתרגינן אפי' היכא דקא אמר ליה הרי הן לפניך ויבא אבא ויאכל עמנו נמי מיירי ואפ"ה לא הוא מתנה דמ"מ מוכיח דבשביל שיאכל אביו הוא עושה ולא נתכוין לתת לו מתנה גמורה וקאמרינן התם דבלבא דסיפא קאתי לאתויי דקתני כל מתנה שאינה כו': **ויהא עון תלוי בו.** שעל ידי שאני מקבל מתנה שלך והיא אינה מתנה נמצאתם חוטאין ונהנה זה משל זה וקעבריתו אלא יחל [במדבר ל]: הכי גרסינן **אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה.** כלומר כל מתנה שאין דין זה נוהג בה שתהא מוקדשת אם הקדישה אינה מתנה הואיל וגילה דעתו שע"מ כן נתנה לו שלא יקדישנה. ולעיל נמי גבי ההוא שכתב נכסיו ליהונתן כיון שלא היה בנו נוהג כשורה ע"מ שלא יחזיר לבניו נתן לו ויונתן סבר כיון דסתמא יהב הוא מתנה לעשות בה ככל אשר יחפוץ: **ראוים שתשרה.** אלא שעון הדור גורם ואין הדור ראוי לכך: **שתעמוד להם תחת ליהושע.** ולמשה נמי עמדה תחת דנפקא לן במסכת ע"ז (דף כה.) אחל [דברים ג] אחל [יהושע ג] אלא משום דאין משובין כל כך כמשה תלמן ביהושע: **גמרא.** סברת המשניות כעין שאמו מפרשין עליהן לא שנו כו' מסורי מחקרא כו': **הלכות.** הלכה למשה מסיני: **הגדות.** מדרשי הגדות. כגון חסרות ויתרות ומסורות: דקדוקי סופרים. כל חשבון שמנו חכמים כגון חמש עשרה נשים פוטרות כו' וחשבון השניות וכגון חמשה דברים נאמרו בנבלת עוף טהור: שיחת שדים. שהיה יודע ללחשון ולהשביענן בשם: ושיחת דקלים. שהיה יודע לחתוש דבר שתתמלא השדה דקלים ושיתעקרו: ושיחת מלאכי השרת. שהיה יודע להשביענן בשם: הויות דאביי ורבא. היו יכולין לתרצן: **פ"ם** האומר זה בני. נאמן לפטור את אשתו מן היבום כדפסר' בגמ': זה אחי אינו נאמן. שאם היו ר' אחין ורבא אחד ממדינת הים ואמר אחים אנחנו ואמר אחד מן האחים אני מכיר שאחינו הוא ויטול עמנו בנחלה אינו נאמן הואיל ושאר אחים אינם מכירים אותו לא יטעם להם בנחלה שלא יהיו מצטמצין לו מנחלתן. אבל אותו שמכירו ומודה שאחיו הוא יטול עמו בחלקו חצי: ואם מת. בלא יורש אותו אח שבא: יחזרו הנכסים למקומן. לזה האח בלבד שנתן לו חלקו: נפלו לו נכסים ממקום אחר. לאותו אח שבא ומת: יירשו אחיו עמו עם זה שהודה בו שהוא אחיהן הואיל והוא מודה שאחיהן היה: למאי הלכתא. קא חני האומר זה בני נאמן:

הגהות הב"ח

(א) גמ' כן עתיא (מעיקרא מאי סבר) תא"מ וי"ב ס"א וכן פי' רש"י והוא סבר: (ב) תוס' ד"ה כל וכו' וקאמר כיני מתניתין:

מוסף רש"י

ויהא עון תלוי בראשו. שיהא אביו המתרב הנאה אוכל על ידי (נדרים מח.). כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת. שאינה כל כך נכשות המקבל, שאם הקדישה אינה מוקדשת, אינה מתנה (שם). ומשנה. כגון משנה וברייתא של שאה בדרים (סוכה כח.). גמרא. זו היא גברא שהיו התנאים אחרונים מדקדקים בדברי הראשונים הקדומים לפרשם ולתן בהם טעם, כמו שעשו האמוראים אחר התנאים, שפיישו דברי התנאים שלפניהן וקבנו בהן גמרא, ואותו דיוק שבימי התנאים נקרא הש"ס (שם). הלכות. הלכה למשה מסיני, כגון גוד ולבוד הויסן ועקומה חלצין מחלצין עבר נעשעות ערבה ונסוך המים (שם). דקדוקי תורה. דיבורי אותיות שבאין לדרוש בהן ריבויים ומעוטים, כגון האומר להוציא הנשים, שדקדקה התורה בלשונה לכתוב לות יתיבה ללמד (שם). ודקדוקי סופרים. שהוסיפו לדקדק אחר מעשה הבריות ולהחמיר ולעשות סיג ותנאים לאורה ונזרה גזרות להרחיק את האדם מן העבירה, ולכוותה בבכורות (ל:) גר הבא לקבל תורה עליו מוך מדבר אחד אין מקבלין אותו, ר' יוסי אומר אפילו דקדוק אחד מדקדוקי סופרים (שם). וקלין וחמורין. דברים הנלמדין בק"ו, שמתנו לדון מעצמן לכל אדם ולא פירשו כלום בסיני (שם). וגזירות שוות. דברים הנלמדין בג"ש (שם). ותקופות. חשבון הילוך חמה ולבנה (שם). וגמטריאות. דברים הנלמדין בלשון גימטריא, כגון שבך לבניו נתן לו ויונתן סבר כיון דסתמא יהב הוא מתנה לעשות בה ככל אשר יחפוץ: **הדור ראוי לכך:** **שתעמוד להם תחת ליהושע.** ולמשה נמי עמדה תחת דנפקא לן במסכת ע"ז (דף כה.) אחל [דברים ג] אחל [יהושע ג] אלא משום דאין משובין כל כך כמשה תלמן ביהושע: **גמרא.** סברת המשניות כעין שאמו מפרשין עליהן לא שנו כו' מסורי מחקרא כו': **הלכות.** הלכה למשה מסיני: **הגדות.** מדרשי הגדות ביהושע: **דקדוקי סופרים.** כגון תנחומא וב"ר ויקרא רבה: **דקדוקי תורה.** וי"ו דזה לכם הטמא (ויקרא יא) דמרגינן מינה: **דקדוקי סופרים.** כגון גזירות שגזרו חכמים אלא יבא לידי איסור תורה: **וקלים וחמורים.** שאדם דן מעצמו: **גזירות שוות.** כגון יליף קיחה קיחה משדה עפרון (קדושין דף ב.): **תקופות.** מולד הלבנה: **וגימטריאות.** כגון אנכי [שמות כ] אנא נפשי כתבית יהבית ירט [במדבר כב] ירשה ראתה נטתה (שבת דף קה.): **ומשלות כובסין.** לורך יש בה ללמוד דברי תורה כדכתיב (קהלת יב) תקן משלים הרבה וכתיב להבין משל ומליצה (משלי א): **שיחת שדים.** להשביעם ונפקא מינה לעשות קמיע לרפואה: **ושיחת דקלים.** שבני אדם רגילים לדבר על הדקלים כדכתיב בשלמה וידבר על העצים (מלכים א ד): **ושיחת מלאכי השרת.** שביחזקאל [א]: **הויות דאביי ורבא.** שהקשו משניות ובריתות טובות ותירלום: **להגחיל אוהבי יש.** עולמות ו) וכל כך למה כי אוצרותיהם מלאים כל טוב דברי תורה וחכמה: **גדול שבכולם על אחת כמה וכמה.** להבין דבר מתוך דבר יותר ויותר: **מתני' האומר זה בני נאמן.** בגמרא מפרש למאי הלכתא: **זה אחי אינו נאמן.** לחולשו עם אחיו שהרי אינן מכירין אותו כדמפרש בגמרא [קלה.]: **ויטול עמו בחלקו.** כגון אם שנים הן לבד הספק ויש להן לחלוק ג' שדות זה נוטל שדה ומחצה וזה נוטל שדה ומחצה ונותן זה המעיד על אחיו הספק שהוא אחיו החלי שדה דהכי קאמר ליה ודאי אחי אתה ויש לך ליטול שדה אחת מן השלש ואני שדה אי מחלקן אתן לך ואני האחר ביד אחי הוא הבא לך ראיה וטול: **מת.** הספק: **יחזרו הנכסים.** שנתן לו מחלקו: **למקומן.** כלומר למי שנתנם לו אבל שאר אחין אין יורשים עמו דאמר להו אבי הרי החזקתם בנחלה הראויה לו לספק מאביהו אותה טלו לכם שהרי לא מחל לכם חלקו ואמרי עד השתא בתורת גזל ישנה בידכם ועתה תירשו אותו חלק מן הדין וגם אני אירש חלקי שנתתי לו כמו כן דנמלינו כולנו שוין בנחלתו: **נפלה לו ירושה.** לספק בחייו ממקום אחר או קנה נכסים ונכשיו מת יירשו אחיו של מעיד עמו דהא קא מודי להו שאחיהם הוא: **גמ' ליורשו**

אם לאו אי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי אמר הטיח עלי בן עוזיאל הטיח עלי בן עוזיאל (ו) מעיקרא מאי סבר משום מעשה דבית חורון דתנן ז)מעשה בבית חורון באחד שהיה אביו מודר הימנו הנאה והיה משיא בנו ואמר לחבירו הרי חצר וסעודה נתונין לך במתנה ואינן לפניך [אלא כדי] ח) שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה אמר לו אם שלי הן הרי הן מוקדשין לשמים אמר לו לא נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים אמר לו לא נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומרצין זה לזה ויהא עון תלוי בראשו אמרו חכמים אכל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה: ט)תנו רבנן שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהן ראוים שתשרה עליהן שכינה י)כמשה רבינו שלשים מהן ראוים שתעמוד להן חמה כיהושע בן נון עשרים בינוניים גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים וקלין וחמורין וגזרות שוות ותקופות וגמטריאות ומשלות כובסים ומשלות שיחת שדים ושיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת ודבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הויות דאביי ורבא לקיים מה שנאמר יא להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר דקטן שבכולם כן גדול שבכולם על אחת כמה וכמה אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו נשרף: **מתני'** יבהאומר זה בני נאמן זה אחי אינו נאמן יגויטול עמו בחלקו מת יחזרו נכסים למקומן נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו: **גמ'** זה בני נאמן למאי הלכתא אמר רב יהודה אמר שמואל ליורשו יולפטור את אשתו מן היבום ליורשו

בל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת בו'. ואם תאמר דאמר לקמן בפירקין (דף קלז:) הא לך אתרוג במתנה ע"מ שתחזירהו לי החזירו יצא אע"פ שלא היה יכול להקדישו דכיון דאמר לי מידי דחזי לי קאמר כדקאמר לקמן ויש לומר דהתם יכול להקדישו כל זמן שהוא בידו שלא יהנו אחרים ממנו אבל הכא לא היה יכול להקדישו כלל ולר"י נראה דלא תליא מתנה בהקדש דאפילו אינו יכול להקדיש הוא מתנה והכי פי' כל מתנה שאינה כו' כלומר שגרועה מאת שלא נתנה אלא ע"מ שיאכל אביו ולאו דוקא נקט שאם הקדישה אינה מקודשת שהרי לא היה יכול לעשות ממנה כלום ולא נתנה כלל אלא ע"מ שיאכל אביו כדאמרי' בנדרים (דף מח.) לחד ליישנא דסעודתו מוכחת עליו ולא נקט שאם הקדישה אלא משום דמעשה הכי הוה אי לההוא ליישנא דמפרש [התם] יב) משום דיתור אסור במודר הנאה ובעלמא אע"פ שאינו יכול להקדישה הוא מתנה וכן משמע בירושלמי דקאמר אההיא דכל מתנה שאינה שאם הקדישה כו' ר' ירמיה בעי מעתה אין אדם נותן מתנה לאחיו על מנת שלא יקדישנה כו' וקאמר (ג) במתני' כל מתנה שהיא כמעשה בית חורון שהיתה בה ערמה אינה מתנה:

ליורשו

בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים וקלין וחמורין וגזרות שוות ותקופות וגמטריאות ומשלות כובסים ומשלות שיחת שדים ושיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת ודבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הויות דאביי ורבא לקיים מה שנאמר יהנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר דקטן שבכולם כן גדול שבכולם על אחת כמה וכמה אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו נשרף: **מתני'** יבהאומר זה בני נאמן זה אחי אינו נאמן יגויטול עמו בחלקו מת יחזרו נכסים למקומן נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו: **גמ'** זה בני נאמן למאי הלכתא אמר רב יהודה אמר שמואל ליורשו יולפטור את אשתו מן היבום ליורשו

עין משפט נר מצוה

קבא א מי' פ"ז מהלכות נדרים הל' מז קמג לאחרן רמב טוש"ע יו"ד סי' רכא סעיף ט:

קבד ב מי' פ"ד מהל' מתנות הל' ח קמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רעט סעיף ח:

קבה ג מי' סס סס הל' ח וסמג סס טוש"ע חו"מ סי' רפ סעיף ב:

קבו ד מי' פ"ג מהלכות יבום הל' ח קמג עשין לא טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ו:

תורה אור השלם

1 לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא:
משלי ח כא

רבינו גרשום

ואם אין אתה יכול להוציא מה שמכרתי והקדשתי משום דממון שלי הוא דלהכי מכרתי והקדשתי תחלה כדי שתהא מוחזקת המתנה בידי כך איני יכול להחזיר מה שנתתי להם דמאחר שהייתי מוחזק מה שנתתי להם משלי נתתי ולא משל אביהן ולא עברתי על דעת הנותן דכי היכי דהקדשתי ומכרתי משלי ה"נ החזרתי משלי: הטיח עלי. כלומר נצחני יונתן בן עוזיאל: מעיקרא מאי סבר. הכי בעי מאי שנא מכר והקדיש קודם שהחזיר. משום דחשש למעשה בית חורון: ויהא עון ביטול הנדר דכתיב לא יחל דברו: אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה. וה"ג הכי סבירא ליה ליונתן בן עוזיאל אי הממון שלי שאני יכול למוכרן ולהקדישן כך מה שאני מחזיר משלי אני מחזיר להכי מכר והקדיש תחלה כדי שתהא מוחזקת בידי המתנה: גדול שבכולם. שבבינונים: תלמוד. זו הלכה: הלכות. אלו בדייתא כגון ספרי וספרא: הגדות. מדרשים: דקדוקי תורה. כגון חסרות ויתרות ומסורות: דקדוקי סופרים. כל חשבון שמנו חכמים כגון חמש עשרה נשים פוטרות כו' וחשבון השניות וכגון חמשה דברים נאמרו בנבלת עוף טהור: שיחת שדים. שהיה יודע ללחשון ולהשביענן בשם: ושיחת דקלים. שהיה יודע לחתוש דבר שתתמלא השדה דקלים ושיתעקרו: ושיחת מלאכי השרת. שהיה יודע להשביענן בשם: הויות דאביי ורבא. היו יכולין לתרצן: **פ"ם** האומר זה בני. נאמן לפטור את אשתו מן היבום כדפסר' בגמ': זה אחי אינו נאמן. שאם היו ר' אחין ורבא אחד ממדינת הים ואמר אחים אנחנו ואמר אחד מן האחים אני מכיר שאחינו הוא ויטול עמנו בנחלה אינו נאמן הואיל ושאר אחים אינם מכירים אותו לא יטעם להם בנחלה שלא יהיו מצטמצין לו מנחלתן. אבל אותו שמכירו ומודה שאחיו הוא יטול עמו בחלקו חצי: ואם מת. בלא יורש אותו אח שבא: יחזרו הנכסים למקומן. לזה האח בלבד שנתן לו חלקו: נפלו לו